

Potkut eivät vieneet Pentti Matikaisen uskoa itseensä

Pentti Matikainen nosti Leijonat uudelle tasolle: Calgaryn olympiahopea 1988, kolmas sija Canada Cupissa 1991 ja Suomen historian ensimmäinen MM-mitali, hopea Prahasta 1992. Vuotta myöhemmin kaikki oli toisin. MM-kisojen pettymys maksoi päävalmentajalle hänen paikkansa. Kesällä 1993 pitkään vaiennut Matikainen kertoi Urheiluruudulle, miltä lähtö todella tuntui.

Pentti Matikaisen kuusi vuotta Suomen jääkiekkomaajoukkueen peräsimessä muuttivat suomalaisen kiekkoilun odotuksia.

Kun Matikainen aloitti Leijonien päävalmentajana, Suomi jahtasi yhä ensimmäistä arvokisamitaliaan. Calgaryssa 1988 tuli olympiahopea. Vuoden 1991 Canada Cupissa Suomi sijoittui kolmanneksi, ja keväällä 1992 Prahassa saavutettiin jälleen hopeaa – tällä kertaa ensimmäinen MM-mitali.

Menestys muutti myös mittatikun.

Keväällä 1993 Saksassa Leijonilta ei enää odotettu hyvää turnausta. Odotettiin mitalia.

Matikainen tiesi sen.

– Tietysti selvää oli, että kaikki me mukana olleet tiedettiin, mitä meiltä odotetaan ja että mitään keskinkertaista saavutusta tulevissa Saksan MM-kisoissa ei tulla hyväksymään, Matikainen sanoi kesän 1993 Urheiluruudun haastattelussa.

Hopeasta seitsemänneksi

Vuoden 1993 MM-kisat eivät sujuneet kuten edellisen kevään turnaus. Suomi jäi seitsemänneksi.

Matikaisen mielestä Leijonien peruspelaaminen ei romahtanut. Ongelmat olivat ratkaisevissa yksityiskohdissa: maalinteossa ja erikoistilanteissa.

– Pelillisesti pystyttiin pelaamaan kuitenkin lähes sillä suoritustasolla, mihin sillä joukkueella oli edellytykset. Poikkeuksena oli selkeitä miinustekijöitä, että maalintekeminen ja erikoistilannepelaaminen ei toiminut siten kuin sen pitäisi toimia MM-kisoilla.

Paine alkoi kasvaa, kun onnistumisia ei tullut. Matikainen muistutti myös siitä, että moni pelaaja pelasi samalla omasta tulevaisuudestaan ja mahdollisuudestaan päästä ammattilaiseksi. Kun henkilökohtaiset ja joukkueen onnistumiset jäivät vähiin, paineesta tuli häiritsevä tekijä, josta Leijonat ei enää turnauksen aikana päässyt irti.

Matikainen kuitenkin koki saaneensa kisojen aikana työrauhan. Liiton sisältä ei hänen mukaansa tullut kritiikkiä.

Samaan aikaan kulisseissa tapahtui jotain, mistä päävalmentaja itse ei tiennyt mitään.

Vaihtoa valmisteltiin jo Saksassa

Urheiluruudun haastattelussa Matikaiselle kerrottiin, että Jääkiekkoliitto oli käynnistänyt päävalmentajan vaihtamiseen tähtäävän prosessin jo MM-kisojen aikana.

Matikaisen vastaus oli yksiselitteinen.

– En missään vaiheessa ollut tietoinen.

Hän ei tiennyt asiasta vielä Suomeen palattuaankaan. Ei edes silloin, kun hän esitteli MM-kisaraporttinsa liittohallitukselle.

– Siinä vaiheessa vielä ei ollut pienintäkään aavistusta, mitä tuleman pitää muutaman päivän tai muutaman viikon päästä.

Totuus paljastui arkisesti.

Matikainen oli matkalla Jääkiekkoliiton toimistolle palaveriin, kun toimitusjohtaja soitti hänen autoonsa. Toimistolle ei tarvinnutkaan tulla.

Piti ajaa suoraan puheenjohtajan luo.

Siellä asia tehtiin nopeasti selväksi: MM-menestykseen ei oltu tyytyväisiä ja päävalmentaja haluttiin vaihtaa.

– Tietysti se on aina kova paikka, kun se sattuu omalle kohdalle. Vaikka jokainen valmentaja, kun ryhtyy valmentajan ammattiin, tietää, että jonakin päivänä on kohdattava sekin tilanne, että sun työhön ja sun saamiin tuloksiin ei olla tyytyväisiä.

– Aina se on kova paikka, kun se tulee lopullisesti eteen.

Oliko HPK vain peruste?

Tilannetta mutkisti Matikaisen sopimus HPK kanssa.

Jo ennen MM-kisoja oli sovittu järjestelystä, jossa Matikainen olisi jatkanut päätoimisena Jääkiekkoliiton päävalmentajana mutta valmentanut samalla osa-aikaisesti HPK. Järjestely oli hyväksytty liitossa. HPK olisi myös osallistunut Matikaisen palkkakustannuksiin, mikä olisi keventänyt Jääkiekkoliiton taloutta.

MM-kisojen jälkeen sama järjestely näyttäytyikin ongelmana.

Julkisuuteen kerrottiin, että maajoukkue tarvitsi täysin päätoimisen päävalmentajan eikä HPK valmentaminen sopinut kokonaisuuteen.

Matikainen ihmetteli suunnanmuutosta.

– Jotakin tapahtui kevään aikana, sitten muutaman viikon aikana, että miksi ajatukset muuttui toisen suuntaiseksi.

Hänelle ei tarjottu mahdollisuutta luopua HPK ja jatkaa yksinomaan maajoukkueessa.

– Siinä vaiheessa kun mä menin puheenjohtajan luokse, niin kaikki oli ilmeisesti selvää ja paluuta enää siltä tieltä ei ollut, minkä he olivat valinneet.

”Jos työsuhde loppuu kaikilla tasoilla...”

Jääkiekkoliitto ei halunnut puhua potkuista.

Matikainen ei nähnyt sanavalinnalla suurta merkitystä.

– Se on sama, mitä sanaa siinä käytetään, mutta jos työsuhde loppuu kaikilla tasoilla, niin ymmärtääkseni se on selvä. Irtisanominen tai potkut tai mitkä tahansa.

Katkeraksi hän ei haastattelussa heittäytynyt.

Päinvastoin Matikainen puhui valmentajan ammatista tavalla, joka kuulostaa yli kolmen vuosikymmenen jälkeenkin ajankohtaiselta.

– Mä uskon kuitenkin, että vaikka sun suorituksiin, panokseen ei olla tyytyväisiä, niin ammattitaito ei katoa.

Matikainen ei pitänyt lähtöään tahrana.

– Mä tiedän myöskin, että mä tulevaisuudessani tuun elantoni ansaitsemaan jääkiekosta tämänkin jälkeen. Mä en koe, että se on joku tahra tai leima mun uralla, että mä oon saanut potkut Jääkiekkoliitosta.

Oliko taustalla muutakin?

Urheiluruudussa nostettiin esille myös hankalampi kysymys.

Oliko Matikaisen lähtö todella vain seurausta vuoden 1993 MM-kisoista? Vai maksoiko hän samalla siitä, että oli vuosien varrella pitänyt päänsä ja ollut eri mieltä myös jääkiekkovallan kanssa?

Matikainen ei lähtenyt nimeämään syyllisiä.

Hän myönsi, että suomalaisen jääkiekon päättäjäpiiri oli pieni ja näkemyseroja syntyi. Oman jääräpäisyytensä hän perusteli joukkueen edulla.

– Olen pyrkinyt pitämään pääni vaan ja ainoastaan sen takia, että kaikki tähtää meidän yhteisön edun nimissä joukkueen parhaaseen menestykseen.

Julkisuudessa asetelmaa oli kuvattu myös Matikaisen ja Kalervo Kummolan väliseksi valtataisteluksi.

Siihenkään Matikainen ei lähtenyt.

Hän muistutti, ettei Jääkiekkoliiton ratkaisuja tehnyt yksi ihminen vaan hallitus. Matikaisen tietojen mukaan hallitus oli hänen vaihtamisestaan lähes yksimielinen. Eriävän mielipiteen kirjasi hänen mukaansa ainoastaan Harri Lintumäki.

Hiljaisuus oli oma valinta

Valmentajanvaihdoksen jälkeen Matikainen oli pysynyt poissa julkisesta väittelyssä. Hän ei ollut mukana edes tiedotustilaisuudessa.

Oliko hänet määrätty vaikenemaan?

– Ei tietenkään kenenkään ihmisen voi edellyttää, että hän ei saa puhua. Tämä on vapaa maa, vapaa järjestelmä.

Hiljaisuus oli hänen oma ratkaisunsa.

Matikainen ei nähnyt mitään voitettavaa siinä, että suomalaisen jääkiekon pieni joukko alkaisi käydä julkista sotaa keskenään.

Hän käytti kuvaavaa vertausta:

– Me tarvitaan kaikki ne voimavarat siihen, että me kaikki soudetaan venettä samaan suuntaan, ettei ole yhtään huopaajaa matkalla.

Lindströmille ei lyöty ovea kiinni

Matikaisen seuraajaksi tuli ruotsalainen Curt Lindström.

Uusi päävalmentaja oli ilmaissut halunsa keskustella edeltäjänsä kanssa maajoukkueesta. Matikainen suhtautui ajatukseen myönteisesti.

– Mun mielestä se on järkevää, että pystytään keskustelemaan avoimesti.

Erityisen tärkeänä hän piti sitä, että Hannu Aravirta jatkoi apuvalmentajana. Aravirta tunsu suomalaiset pelaajat ja maajoukkueen toimintatavat ja pystyi siten helpottamaan Lindströmin sisäänajoa.

Katkeruus olisi ollut ymmärrettävää. Matikainen valitsi toisen tien.

Menestys muutti Suomen

Haastattelun ehkä kiinnostavin kohta ei lopulta koskenut Matikaisen potkuja vaan niiden taustalla ollutta suurempaa muutosta.

Oliko Matikainen itse tehnyt työnsä niin hyvin, että suomalainen jääkiekko oli alkanut pitää mitalia itsestäänselvyytenä?

Kysymys osui.

– Ilmeisesti pieni harha meillä kaikilla on, että tämä mitalin voittaminen olisi niin kuin jokapäiväistä leipää meille. Me ei olla vielä sillä tasolla, se on myönnettävä.

Mutta Suomi oli tullut lähelle.

Niin lähelle, että Matikaisen mielestä olympialaisiin, MM-kisoihin tai Canada Cupiin voitiin jo lähteä realistinen mitalitavoite mielessä.

Siinä oli Matikaisen kuusivuotisen päävalmentajakauden paradoksi.

Hän oli ollut rakentamassa Leijonista joukkuetta, jolta alettiin vaatia menestystä. Calgaryn hopea oli rikkonut vuosikymmenten mitalittomuuden. Canada Cup 1991 osoitti, että Suomi pystyi pärjäämään maailman parhaille myös NHL-tähtien turnauksessa. Praha 1992 toi ensimmäisen MM-mitalin.

Kun seuraavana keväänä mitalia ei tullut, seitsemäs sija ei enää ollut vain epäonnistunut turnaus.

Se oli liian vähän.

”Ilman tervettä riskinottokykyä ei voi saavuttaa mitään todella suurta”

Matikainen katsoi haastattelussa jo eteenpäin.

HPK jälkeen hän uskoi valmentavansa todennäköisesti ulkomailla. Hän halusi uusia haasteita eikä turvallista loppusijoituspaikkaa.

Siitä syntyi haastattelun vahvimpia ajatuksia.

Matikaisen mielestä valmentaja oli vaarassa muuttua nopeasti entiseksi valmentajaksi, jos hän alkoi kuvitella löytäneensä lopullisen systeemin, ryhtyi suojelemaan saavutettua asemaa ja menetti halunsa ottaa riskejä.

– Ilman tervettä riskinottokykyä ei voi koskaan saavuttaa mitään todella suurta.

Lopuksi Matikaiselta kysyttiin vielä, voisiko hän kuvitella joskus palaavansa Jääkiekkoliiton palvelukseen.

Ovi ei mennyt kokonaan kiinni.

– En mä näe sitä täysin mahdottomana, mutta ilmeisesti täytyy kuitenkin joku vuosi mennä eteenpäin ennen kuin se on mahdollista.

Kesällä 1993 Pentti Matikainen oli menettänyt työn, jossa hän oli tehnyt suomalaisen jääkiekon historiaa.

Mutta hän ei ollut menettänyt uskoaan itseensä.

Ehkä kaikkein ironisinta oli, että Matikaisen lähtö kertoi samalla hänen oman aikakautensa onnistumisesta. Kuudessa vuodessa Leijonien maailma oli muuttunut niin paljon, ettei pelkkä osallistuminen maailman kärjen tuntumaan enää riittänyt.

Suomi oli oppinut odottamaan mitaleita.

Ja yksi niistä ihmisistä, jotka olivat opettaneet suomalaisen jääkiekon odottamaan niitä, oli juuri saanut lähteä.